

Державний архів Сумської області
Долгоруков І.Д., глухівський нотаріус
м. Глухів Глухівського повіту Чернігівської губернії

ФОНД № 696

Опис № 1

1868-1875

ПЕРЕДМОВА

до опису справ постійного зберігання
Долгоруков І.Д., глухівський нотаріус м. Глухів Глухівського повіту
Чернігівської губернії

Фонд був переданий у 1957 році до Сумського обласного архіву з філіалу Державного архіву Чернігівської області у м. Ніжин.

Становлення і розвиток нотаріату в Україні має довгу історію. Історія нотаріальної діяльності на українських землях, яка до кінця XVIII ст. розвивалася, ґрунтуючись на власній правовій традиції, але з урахуванням позитивних впливів польської і німецької, а через них і французької правових систем, з XIX ст. нерозривно була поєднана з історією російського нотаріату, який унаслідок низького рівня економічного розвитку, панування кріпосного права, поєднання судової та адміністративної влади, розвивався значно повільнішими темпами.

Говорячи про історію розвитку нотаріату в Україні, необхідно відзначити, що історія розвитку нотаріату в Російській імперії багато в чому збігається з історією розвитку нотаріату на українських землях, оскільки більша частина останніх протягом довгого часу була у складі Російської імперії.

Поняття «нотаріус» з'явилося в 1729 р., коли у вексельному уставі вперше була згадана посада публічного нотаріуса. В 1781 р. з'явилися за виданими у той період правовими актами нотаріуси для торговельних угод, а в 1831 р. – біржові нотаріуси. Радикальна реформа нотаріату в Російській імперії була здійснена 14 квітня 1866 р., коли було прийнято «Положення про нотаріальну частину», яке регламентувало порядок нотаріальної діяльності до жовтневих подій 1917 р.

Історія становлення та розвитку нотаріату на Чернігівщині розпочалась ще за часів Російської імперії. Після приєднання українських земель до Росії загальне імперське законодавство було остаточно поширене на Чернігівську губернію, згідно з Указом від 4 березня 1843 року. «Про введення в губерніях Чернігівській і Полтавській загальних про судочинство настановлень імперії». У Царській Росії до 1917 року діяльність нотаріату регулювалась Положенням про нотаріальну частину від 1866 року.

Головною ідеєю Положення було відокремлення нотаріальної частини від судової. За цим Положенням, у містах створювались посади нотаріусів, вони визнавалися такими, що не перебували на державній службі, не мали права присвоєння чинів і отримання пенсій, їх діяльності було надано статус приватної юридичної практики.

У Чернігівській губернії Положення про нотаріальну частину вводилось з 1 червня 1874 року. Міністерство юстиції за погодженням з Міністерством внутрішніх справ та Міністерством фінансів визначали

кількість нотаріусів для кожного міста і повіту. Станом на 1880 рік. у Чернігові діяло 4 нотаріуси (така ж кількість нотаріусів була у містах Суми, Полтава, Сімферополь, Стародуб, Ніжин), у Києві на той час працювало 7 нотаріусів. Усі нотаріуси були чоловіками.

Аби працювати нотаріусом, людина мала внести заставу. В Чернігові як у губернському місті застава складала 6 тисяч рублів. У заставу йшла лише готівка та державні процентові папери. Після призначення на посаду заставу передавали на зберігання до губернської скарбниці. У процесі своєї діяльності нотаріус мусив поповнювати заставу, щомісяця вносячи певну суму, яку визначав він сам. Ці сплати тривали, поки сума застави не складала 10 тисяч рублів. Застава у разі необхідності слугувала гарантом компенсації збитків, нанесених діяльністю нотаріуса. Вони займалися укладанням різного роду нотаріальних актів; видачею виписок із актових книг і копій угод; посвідчували копії, справжність підписів; посвідчували факт, що особа є живою; посвідчували мирові і третейські записи, прохання; здійснювали протести боргових векселів; приймали документи на зберігання. Сплата нотаріальних дій проводилась за добровільною домовленістю нотаріуса з клієнтом.

Глухівський нотаріус Долгоруков І.Д. затверджений на підставі положення про нотаріальну частину судоустрою 1866 р.

* * *

Нотаріальні терміни, які зустрічаються в опису і справах фонду:

Уліточний запис, акт, яким в губерніях Чернігівській і Полтавській спадкоємець поступається іншій особі своїм правом на відкриту, але ще не прийняту ним спадщину (інститут Литовського статуту. Назва «уліточний» дана судовою практикою і запозичена від слова «уливати» – поступатися, передавати.

Поняття «кріпацтво» походить від слова «кріпость», що вживане для позначення документів, що встановлювали право необмеженої приватної власності (прикріплення): так звана «купча кріпость».

Купча грамота, купчий запис, купча кріпость у Київській Русі, а згодом на теренах України та Росії в XII-XX ст. – письмовий акт придбання майна у приватну власність (приблизно відповідає сучасному нотаріальному посвідченню та державній реєстрації прав власності). Відома з 12 ст. купча містила на першому місці інформацію про продавця, а з 16 ст. — про покупця. В акті також перелічувалося продане майно, а у випадку продажу землі визначалися межі земельної ділянки, ціна землі, умови та обов'язки, прийняті контрагентами. Зазначалися свідки укладеної угоди. У купчій вказувалися відомості про осіб, які склали документ, місце і час написання купчої. Одним з видів акта була купча домашня, здійснювана вдома.

Дана кріпость або просто "дана" є акт, який чинять за участю влади на нерухоме майно, куплене з публічного торгу. Вона відрізняється від купчої

кріпості підставою, змістом і формою. У колишньому порядку судочинства місця і особи, які робили публічний продаж, зобов'язані були в три дні по внесенні покупцем всієї покупної суми зробити постанову про затвердження за покупцем проданого майна і потім негайно увійти у зносини з ким слід про написання кріпосного акту. Місце або особа, яка здійснювала публічний продаж, після закінчення семи днів з дня торгу постановляє ухвалу про утвердження маєтку за покупцем, і йому на підставі цього визначення видається дана з показанням в ній проданого маєтку на точній підставі опису, по якому проводився продаж. За своїм змістом дана, на відміну від купчої, є акт односторонній, який чиниться і видається громадською владою на ім'я набувача в посвідчення придбаного ним права власності на нерухоме майно. Дана видається на викуплені селянами землі, на майно, що відчужується для державної або суспільної користі, на казенні оброчні статті, на землю, якою обмінюються між селянами та іншими особами та ін. (Енциклопедія Брокгауза и Єфрона. 2012).

Експертиза цінності документальних матеріалів проводилась перший раз Обласним державним архівом Чернігівської області у м. Ніжин у 1956 році, 218 справ фонду були виділені у відбірковий список і визнані такими, що не підлягають зберіганню.

На подальше постійне зберігання були залишені справи: актові книги на нерухоме майно за 1874-1875 роки, підписки правоздатності, доручення, копії указів, проекти дарчих, купчих кріпостей, уліточних записів, даних кріпостей.

В опису відредаговані заголовки та номери справ, пронумеровані аркуші у справах, уточнена кількість аркушів, опис передруковано, складено перевідну таблицю шифрів, історичну довідку, акт перероблення опису архівного фонду.

На впорядковані документи складено опис №1 справ постійного зберігання, в який включено 68 справ з № 1 по № 68 за 1868-1875 роки. Справи в опису систематизовані за порядковими номерами у реєстру справ нотаріуса. Старий інвентарний опис взятий на облік та включений в опис під № 69. Уточнені роки фонду.

Передмову склала:

Провідний архівіст
відділу зберігання, обліку
та довідкового апарату

О.В. Андрющенко

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор Державного архіву
 Сумської області
 _____ Ю.О. Олійник
 « ____ » _____ 2017 р.

Фонд **Ф.696**

Опис № 1
 справ постійного зберігання
 за 1868-1875 рр.

№№ з/п	Індекс справи	Заголовок справи			Кількість аркушів у справі	Примітки
1	2	3	4	5	6	7
1.		Актова книга на нерухоме майно за 1874 р.	08.10.1874	09.10.1875	30	
2.		Актова книга на нерухоме майно за 1875 р.	05.04.1875	13.05.1875	3	
3.		Повідомлення від наглядача Глухівського тюремного замку арештанту козаку Стеценку Івану Павловичу	05.12.1874	05.12.1874	2	
4.		Підписка правоздатності* міщанина Гузеєва Єгора Стефановича. Проект купчої кріпості міщанина Гузеєва Є.С. та купця Букатіна Семена Ларіоновича	11.12.1874	18.12.1874	3	
5.		Посвідчення про прийняття на зберігання двох векселів, виданих глухівськими купцями Букатіними Василем Ларіоновичем та Семеном Ларіоновичем на ім'я міщанина Гузеєва Єгора Стефановича	18.12.1874	18.12.1874	2	

* Цивільна правоздатність - це здатність фізичної особи мати цивільні права і обов'язки.

1	2	3	4	5	6	7
6.		Підписка правоздатності міщанина Ветухновського Шолома Ізраїлевича та Мишуловичевої Рейки Мулькиної. Про здійснення купчої кріпості на ім'я міщанина Ветухновського Ш.І.	17.11.1874	10.01.1875	3	
7.		Підписка правоздатності Германа Симона Юдковича. Копія доручення Мишуловичу Файвилю Берковичу від Земена Ізраїля Зелмановича	17.12.1874	13.01.1875	3	
8.		Підписка правоздатності міщанина Ахметкіна Петра Михайловича. Копія доручення від дворянина Терещенка Миколи Артемовича купцю Карасьову Федору Яковичу	26.06.1873	14.01.1875	3	
9.		Свідоцтво козака Мельника Михайла Романовича. Підписка правоздатності міщанина Цалікіна Майля Вульфовича	13.01.1875	14.01.1875	3	
10.		Підписка правоздатності козака Пінчука Максима Васильовича	14.01.1875	14.01.1875	1	
11.		Заява від купчихи 2-ї гільдії Жукової Марії Іванівни та її сина Івана Олексійовича. Підписка правоздатності міщанина Рубанова Семена Івановича. Проект дарчого запису купчихи Жукової Марти Іванівни	14.01.1875	14.01.1875	5	

1	2	3	4	5	6	7
12.		Підписка правоздатності купчихи Жукової Марії Іванівни ті її сина Івана Олексійовича. Проект дарчого запису Жукової Марії Іванівни поміщику, капітану-лейтенанту флоту Клочкову Гаврилі Стефановичу	16.01.1875	16.01.1875	3	
13.		Підписка правоздатності Мекленбурзького* підданого Веллера Феодора Християновича та міщанина Веллера Миколи Християновича. Проект уліточного** запису про передачу глухівським міщанином Веллером М.Х. брату Мекленбурзькому підданому Веллеру Ф.Х. права на одержання спадщини	18.01.1875	18.01.1875	3	
14.		Копія указу дворянського піклування дружині титулярного радника Бек Катерині Семенівні та колезькому раднику Терещенку Нікону Артемовичу	20.12.1874	18.01.1875	4	
15.		Підписка правоздатності глухівського міщанина Воловика Єгора Йосифовича	21.01.1875	21.01.1875	2	

* - Мекленбург (нім. Mecklenburg) — середньовічна держава, пізніше — регіон на півночі Німеччини, нині частина землі Мекленбург — Передня Померанія

** - Уліточний запис, акт, яким в губерніях Чернігівській і Полтавській спадкоємець поступається іншій особі своїм правом на відкрити, але ще не прийняту ним спадщину

1	2	3	4	5	6	7
16.		Копія указу на ім'я надвірного радника Лазаревича Дмитра Григоровича. Доручення на ім'я Лазаревича Д.Г.	10.08.1873	21.11.1875	6	
17.		Підписка правоздатності міщанина Непомящего Веніаміна. Копія доручення на користування майном Радченко Миколі Григоровичу від брата Радченка Костянтина Григоровича	30.01.1869	22.01.1875	5	
18.		Підписка правоздатності козачки Раєвської Євдокії Герасимівни	22.01.1875	22.01.1875	1	
19.		Підписка правоздатності Степанова Михайла Дмитровича	22.01.1875	22.01.1875	1	
20.		Підписка правоздатності міщанина Рощина Павла Петровича	22.01.1875	22.01.1875	1	
21.		Проект купчої кріпості на ім'я Жука Івана Олександровича	22.01.1875	22.01.1875	2	
22.		Підписка правоздатності Гіршевича Ізраїля Янкелевича	24.01.1875	24.01.1875	1	
23.		Підписка правоздатності міщан Артемонових Івана Савича та Івана Петровича. Проект купчої кріпості міщан Артемонових Івана Савича та Артемонова Івана Петровича	24.01.1875	24.01.1875	3	

1	2	3	4	5	6	7
24.		Про здійснення купчої поручиком Міклашевським Миколою Андрійовичем. Дві телеграми нотаріусу Долгорукому І.Д.	24.01.1875	27.01.1875	4	
25.		Проект даної про утвердження землі титулярного радника Іваницького Аристарха Івановича за Іваницьким Миколою Афанасійовичем	26.01.1875	12.03.1875	4	
26.		Підписка правоздатності міщанки Бивалої Марії Іванівни та титулярного радника Іваницького Сави Аврамовича. Проект купчої кріпості Іваницького-Василенка Сави Аврамовича та міщанки Бивалої Марії Іванівни	12.03.1875	12.03.1875	3	
27.		Лист правління Глухівського міського громадського банку про видачу розпорядження на продаж нерухомості міщанина Ковалевського Дмитра Івановича	21.01.1875	01.03.1875	2	
28.		Проект дарчого запису про передачу дитячому притулку «Терещенко» будинку	22.03.1875	24.03.1875		

1	2	3	4	5	6	7
29.		Про укладення угоди між Глухівською міською управою і селянином Сичовим Трифоном Єрмолайовичем про прибирання загиблих тварин по місту	01.04.1875	03.04.1875	2	
30.		Проект уліточного* запису між Кримовим Стефаном Івановичем та Кримовою Єфросинією Іванівною	05.04.1875	05.04.1875	1	
31.		Проект уліточного* запису між Рибальським-Бутевич Костянтином Івановичем та Рибальською-Бутевич Єлизаветою Михайлівною	05.04.1875	05.04.1875	1	
32.		Підписка правоздатності купця 2-ї гільдії Мороза Ігнатія Миколайовича та дружини його Софії Никифорівни, козака Мулярова Никифора Герасимовича. Проект купчої кріпості між козаком Муляровим Н.Г. та купцем Морозом Г.Л.	15.04.1875	15.04.1875	3	
33.		Проект купчої між Броцьким Іцкою Абрамовичем та Плоткіним Мовшею-Берком Самойловичем	28.04.1875	28.04.1875	2	
34.		Проект купчої кріпості між губернським секретарем Олійниковим Михайлом Даниловичем та міщанином Кляцкиним Янкелем Залмановичем	02.05.1875	02.05.1875	2	

* - Уліточний запис, акт, яким в губерніях Чернігівській і Полтавській спадкоємець поступається іншій особі своїм правом на відкрити, але ще не прийняту ним спадщину

1	2	3	4	5	6	7
35.		Проект даної купця Котярова Михайла Прокоповича. Копія доручення про стягнення з підпоручика Кривоносова Андріана на користь козака Лукашенка Івана	07.06.1874	05.05.1875	4	
36.		Копія посвідчення Тюшина Дмитра Уляновича та Кульбомзіну Василю Ларіоновичу для позики їм коштів	06.06.1875	06.06.1875	2	
37.		Копія указу про призначення піклування над доньками Білецького Анастасією та Олександрою	19.01.1875	06.05.1875	2	
38.		Копія з копії указу про продаж землі померлої дружини надвірного радника Лазаревича Дмитра Григоровича Катерини Павлівни. Копія листа-доручення сина Лазаревича Д.Г. до батька з питань спадщини	14.03.1872	17.05.1875	4	
39.		Підписка правоздатності міщанина Мирського Іосифа Федоровича	19.05.1875	19.05.1875	1	
40.		Підписка правоздатності козаків Маковця Парамона Григоровича та Савоськи Дмитра Прокоповича	19.05.1875	19.05.1875		
41.		Підписка правоздатності козака Кананцева Максима Павловича та дружини його Василиси Євстафіївни	20.05.1875	20.05.1875	1	

1	2	3	4	5	6	7
42.		Підписка правоздатності міщанина Борща Івана Григоровича	21.05.1875	21.05.1875	1	
43.		Про боргові претензії колезького секретаря Радченка Миколи Григоровича до померлого поручика Щербакова Миколи Васильовича	24.05.1875	24.05.1875	4	
44.		Підписка правоздатності міщанки Ковтулиної Маври Захаріївни	25.05.1875	25.05.1875	1	
45.		Проект даної на ім'я Радченко Миколи Григоровича. Копія ухвали про продаж маєтку губерньського секретаря Марковича Пармена	26.05.1875	26.05.1875	4	
46.		Копія указу про призначення піклування Єпіфанова Пилипа Олексійовича над дружиною Єпіфановою Мартою Василівною	23.05.1875	28.05.1875	2	
47.		Проект купчої кріпості між Проценко Олександром Григоровичем та козаком Шулицьким Михайлом Івановичем	28.05.1875	28.05.1875	2	
48.		Про знищення доручень, виданих поручиком Маклашевським Миколою Андрійовичем	12.04.1875	30.05.1875	2	
49.		Лист Глухівського повітового поліцейського управління по борговим зобов'язанням.	31.05.1875	09.06.1875	3	

1	2	3	4	5	6	7
50.		Копія наказу по прошенію доньки померлого купця Коробейнікова О.С. Марти Олександрівни про призначення піклування	05.06.1875	05.06.1875	2	
51.		Підписка правоздатності Рахліна Авраама	08.06.1875	08.06.1875	1	
52.		Про викуп свідоцтва Державного банку на ім'я Богинського Петра Івановича і передачу права користування на нього капітану артилерії Шпиллеру Олексію Логиновичу	07.02.1868	09.06.1875	2	
53.		Про повторну видачу актів купчої кріпості на ім'я Букатінова Василя Іларіоновича	18.12.1874	09.06.1875	2	
54.		Підписка правоздатності міщанина Єршакова Абрама Мордуховича	12.04.1875	12.06.1875	1	
55.		Копія указу по прошенію доньки померлого купця Коробейнікова Олександра Марти Олександрівни	09.06.1875	14.06.1875	1	
56.		Проект купчої колезького асесора Войтенка Прокопія Івановича та дворянина Аммосовського Миколи Дмитровича	25.06.1875	25.06.1875	2	

1	2	3	4	5	6	7
57.		Проект купчої кріпості уповноваженого громади селян-власників Горбачова Михайла Яковича та дворянина Аммосовського Миколи Дмитровича	25.06.1875	25.06.1875	2	
58.		Підписка правоздатності купця Шубова Георгія Залмановича	26.06.	26.06.1875	1	
59.		Проект даної козака Лушницького Івана Тимофійовича. Копія рішення про стягнення з дворянки Круглікової-Гречаної Олександри на користь дворянина Круглікова Івана	06.06.1875	28.06.1875	8	
60.		Підписка правоздатності міщанина Дорошева Лейби Самойловича	30.06.1875	30.06.1875	1	
61.		Про знищення доручення, виданого дворянину Висоцькому Сергію Олександровичу	30.06.1875	30.06.1875	2	
62.		Копія доручення на ім'я титулярного радника Гусакова Івана Михайловича. Проект даної колезького радника Терещенка Миколи Артемовича. Копія рішення про стягнення з дворянина Лесенка Павла на користь Терещенка Миколи Артемовича	04.05.1872	02.07.1875	6	

1	2	3	4	5	6	7
63.		Доручення на ім'я Гусакова Івана Михайловича. Проект даної колезького радника Терещенка Миколи Артемовича. Копія рішення про стягнення з дворянина Лесенка Павла на користь Терещенка М.А.	04.05.1872	02.06.1875	6	
64.		Проект даної колезького радника Терещенка Миколи Артемовича. Копія рішення про стягнення з дворянина Лесенка Павла на користь дворянина Терещенка М.А.	27.06.1875	02.06.1875	4	
65.		Проект даної Терещенка М.А. Копія рішення про продаж маєтку дворянки Вронської Тетяни	03.06.1875	25.06.1875	4	
66.		Проект даної колезького радника Терещенка М.А. Копія рішення про стягнення з дворянки Вронської Тетяни на користь довіреної особи Терещенка Миколи	25.06.1875	03.07.1875	6	
67.		Копія доручення Беку Петру Вільгельмовичу, представнику Торгового Дома бр. Н., Ф. та С. Терещенко	23.06.1875	07.07.1875	2	

1	2	3	4	5	6	7
68.		Доручення на ім'я Толмачева Павла Миколайовича Проект даної вдови штабс- капітана Толмачевої Анастасії Львівни Копія рішення про стягнення з вчителя прогімназії Роменського Олексія та його сестер Ганни, Марфи, Аполлінарії на користь вдови штабс- капітана Толмачевої А.Л.	06.06.1875	16.07.1875	12	
69.		Старий опис			17	

До опису внесено 69 справ з № 1 по № 69, у тому числі:
літерні №№ _____, пропущені №№ _____

Укладач опису:

Провідний архівіст відділу зберігання,
обліку та довідкового апарату

О.В. Андрющенко

11.07.2017

Перевідна таблиця шифрів фонду Ф.696 опис №1

Новий номер справи	Старий номер справи	Новий номер справи	Старий номер справи	Новий номер справи	Старий номер справи
1.	1	24.	160	47.	245
2.	2	25.	167	48.	246
3.	49	26.	168	49.	247
4.	68	27.	175	50.	251
5.	69	28.	180	51.	252
6.	113	29.	188	52.	253
7.	119	30.	189	53.	254
8.	120	31.	190	54.	255
9.	121	32.	199	55.	256
10.	122	33.	213	56.	263
11.	123	34.	216	57.	264
12.	132	35.	219	58.	265
13.	139	36.	221	59.	266
14.	144	37.	222	60.	267
15.	145	38.	231	61.	268
16.	146	39.	233	62.	270
17.	150	40.	234	63.	271
18.	151	41.	235	64.	272
19.	152	42.	236	65.	273
20.	153	43.	29	66.	274
21.	154	44.	240	67.	278
22.	155	45.	242	68.	288
23.	156	46.	244	69.	Старий опис

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

до фонду Ф.696 – Долгоруков І.Д., глухівський нотаріус м. Глухів Глухівського повіту Чернігівської губернії

Становлення і розвиток нотаріату в Україні має довгу історію. Історія нотаріальної діяльності на українських землях, яка до кінця XVIII ст. розвивалася, ґрунтуючись на власній правовій традиції, але з урахуванням позитивних впливів польської і німецької, а через них і французької правових систем, з XIX ст. нерозривно була поєднана з історією російського нотаріату, який унаслідок низького рівня економічного розвитку, панування кріпосного права, поєднання судової та адміністративної влади, розвивався значно повільнішими темпами.

Говорячи про історію розвитку нотаріату в Україні, необхідно відзначити, що історія розвитку нотаріату в Російській імперії багато в чому збігається з історією розвитку нотаріату на українських землях, оскільки більша частина останніх протягом довгого часу була у складі Російської імперії.

Поняття «нотаріус» з'явилося в 1729 р., коли у вексельному уставі вперше була згадана посада публічного нотаріуса. В 1781 р. з'явилися за виданими у той період правовими актами нотаріуси для торговельних угод, а в 1831 р. – біржові нотаріуси. Радикальна реформа нотаріату в Російській імперії була здійснена 14 квітня 1866 р., коли було прийнято «Положення про нотаріальну частину», яке регламентувало порядок нотаріальної діяльності до жовтневих подій 1917 р.

Історія становлення та розвитку нотаріату на Чернігівщині розпочалась ще за часів Російської імперії. Після приєднання українських земель до Росії загальне імперське законодавство було остаточно поширене на Чернігівську губернію, згідно з Указом від 4 березня 1843 року. «Про введення в губерніях Чернігівській і Полтавській загальних про судочинство настановлень імперії». У Царській Росії до 1917 року діяльність нотаріату регулювалась Положенням про нотаріальну частину від 1866 року.

Головною ідеєю Положення було відокремлення нотаріальної частини від судової. За цим Положенням, у містах створювались посади нотаріусів, вони визнавалися такими, що не перебували на державній службі, не мали права присвоєння чинів і отримання пенсій, їх діяльності було надано статус приватної юридичної практики.

У Чернігівській губернії Положення про нотаріальну частину вводилось з 1 червня 1874 року. Міністерство юстиції за погодженням з Міністерством внутрішніх справ та Міністерством фінансів визначали кількість нотаріусів для кожного міста і повіту. Станом на 1880 рік. у Чернігові діяло 4 нотаріуси (така ж кількість нотаріусів була у містах Суми,

Полтава, Сімферополь, Стародуб, Ніжин), у Києві на той час працювало 7 нотаріусів. Усі нотаріуси були чоловіками.

Аби працювати нотаріусом, людина мала внести заставу. В Чернігові як у губернському місті застава складала 6 тисяч рублів. У заставу йшла лише готівка та державні процентові папери. Після призначення на посаду заставу передавали на зберігання до губернської скарбниці. У процесі своєї діяльності нотаріус мусив поповнювати заставу, щомісяця вносячи певну суму, яку визначав він сам. Ці сплати тривали, поки сума застави не складала 10 тисяч рублів. Застава у разі необхідності слугувала гарантом компенсації збитків, нанесених діяльністю нотаріуса. Вони займалися укладанням різного роду нотаріальних актів; видачею виписок із актових книг і копій угод; посвідчували копії, справжність підписів; посвідчували факт, що особа є живою; посвідчували мирові і третейські записи, прохання; здійснювали протести боргових векселів; приймали документи на зберігання. Сплата нотаріальних дій проводилась за добровільною домовленістю нотаріуса з клієнтом.

Глухівський нотаріус Долгоруков І.Д. затверджений на підставі положення про нотаріальну частину судоустрою 1866 р.

* * *

Нотаріальні терміни, які зустрічаються в опису і справах фонду:

Уліточний запис, акт, яким в губерніях Чернігівській і Полтавській спадкоємець поступається іншій особі своїм правом на відкриту, але ще не прийняту ним спадщину (інститут Литовського статуту. Назва «уліточний» дана судовою практикою і запозичена від слова «уливати» – поступатися, передавати.

Поняття «кріпацтво» походить від слова «кріпость», що вживане для позначення документів, що встановлювали право необмеженої приватної власності (прикріплення): так звана «купча кріпость».

Купча грамота, купчий запис, купча кріпость у Київській Русі, а згодом на теренах України та Росії в XII-XX ст. – письмовий акт придбання майна у приватну власність (приблизно відповідає сучасному нотаріальному посвідченню та державній реєстрації прав власності). Відома з 12 ст. купча містила на першому місці інформацію про продавця, а з 16 ст. — про покупця. В акті також перелічувалося продане майно, а у випадку продажу землі визначалися межі земельної ділянки, ціна землі, умови та обов'язки, прийняті контрагентами. Зазначалися свідки укладеної угоди. У купчій вказувалися відомості про осіб, які склали документ, місце і час написання купчої. Одним з видів акта була купча домашня, здійснювана вдома.

Дана кріпость або просто "дана" є акт, який чинять за участю влади на нерухоме майно, куплене з публічного торгу. Вона відрізняється від купчої кріпості підставою, змістом і формою. У колишньому порядку судочинства місця і особи, які робили публічний продаж, зобов'язані були в три дні по

внесенні покупцем всієї покупної суми зробити постанову про затвердження за покупцем проданого майна і потім негайно увійти у зносини з ким слід про написання кріпосного акту. Місце або особа, яка здійснювала публічний продаж, після закінчення семи днів з дня торгу постановляє ухвалу про утворення маєтку за покупцем, і йому на підставі цього визначення видається дана з показанням в ній проданого маєтку на точній підставі опису, по якому проводився продаж. За своїм змістом дана, на відміну від купчої, є акт односторонній, який чиниться і видається громадською владою на ім'я набувача в посвідчення придбаного ним права власності на нерухоме майно. Дана видається на викуплені селянами землі, на майно, що відчужується для державної або суспільної користі, на казенні оброчні статті, на землю, якою обмінюються між селянами та іншими особами та ін. (Енциклопедія Брокгауза и Єфрона. 2012).

Провідний архівіст
відділу зберігання, обліку та
довідкового апарату

О.В. Андрющенко